

Nicolae TURTUREANU

Cronice și... anacronice

Editura HUMANITAS

1997 - 2007

CUPRINS

Ioan HOLBAN: <i>Noaptele și zilele unui vechi cronicar</i>	5
Deveniri	11
...un nocturn care scrie diurne... ..	13
Șarpele casei	16
Întâmpinarea.....	25
„O, sora mea tristețea...”	27
<i>Alma mater iassiensis</i>	30
Mai suna-vei dulce corn...?	33
Cum am devenit ieșean	36
Un punct de sprijin... ..	39
Toate drumurile duc spre păduri... ..	43
Urșii albi.....	46
Cum a fost... ..	50
Pseudo... rude	54
Numărul destinului.....	57
Cum trebuie să fie un bunic adevărat	59
Fetița care își spune povești.....	61
A început!	64
Vicii, obișnuințe, tabieturi.....	66
De primăvară.....	69
Se făcea că.....	70
vis	73
(reluare)	73
Spovedania de joi	74
Lucrurile toate se scufundă în	78
Eternitatea, desigur.....	79
Figuri. Legende	83
Cronica <i>veche</i> , o istorie de grup	85
Cinci	89
O istorie secretă... ..	91
Cică niște cronicari.....	94
Revanșa... ..	96
Val, optzecistul.....	99

Trei.....	101
„Rolul frunzei în provincii...”	103
Divanul cu prieteni.....	106
Am fost la Gânju.....	108
Două aeroplanе survolând adâncul.....	110
O urare... recuperată.....	112
Cum se (mai) scrie istoria... ..	113
De la Top la Ioanid	115
11 provocări pentru... un optzecist atipic.....	118
Zise Corbul: <i>Daniel!</i>	121
Avatarurile lui Dorin.....	124
Bianca	126
Cum mor scriitorii.....	129
Ursachi și Pruteanu urcând dealul... ..	132
„Don Cezar”.....	134
Un ludic al morții	138
Eu m-am retras la țară... ..	143
Dincolo de limita umanului... ..	145
Zbor frânt	147
Ala-bala-portocala.....	148
O întâlnire (ratată) cu Mircea Cărtărescu.....	151
LEVĂNȚEL.....	159
Adevărul ca poveste. Ficțiunea ca realitate.....	163
Amendă pe impertinență	165
Cu <i>mine</i> zilele-ți adaogi... ..	167
De din vale de Rovine.....	173
Istorii... literare.....	176
SSR – o descindere în culise.....	179
Noua <i>Junime</i> și povestașul ei.....	181
Tot... din Creangă-n Creangă.....	184
Cel mai iubit dintre scriitori.....	188
Biblia ne povestește... ..	191
Așa vă place istoria... literară?	194
„Ambasadoare a oamenilor printre câini”	197
Mărturii din viața de apoi.....	199
Parabola blocului de locuințe.....	201
„Cruciada reamintirii”	204
Un scriitor „de la marginea pământului locuit...”	207
O carte... cu 27 de autori	212
Teatrul visat... ..	214

O iubire din epoca de aur.....	216
Punctul pe <i>ii</i>	220
Spațiul dintre întâmplări.....	224
Un <i>Jurnal al artelor</i> . Nostalgic.....	227
Povestirile lui Gabriel.....	230
Catagrafieri.....	233
„Dragoste cu iz de scorțișoară”.....	236
Cocktail erotic.....	240
Terapia scrisului.....	242
Arta regăsirii de sine.....	250
Un taxi la Vila <i>Sonet</i> !.....	253
Un scriitor de psihologie.....	257
„Zugrăveli stihuitoare”.....	262
Ghionoaia.....	264
Indira.....	266
Când Bahluiul se varsă în Sena. Și invers.....	268
Sisif și morile de vânt.....	270
Conotații	273
Expertize.....	275
Autoflagelarea – blestemul nostru?.....	277
După 22. De ani.....	280
„Oglinda” unui purtător de cuvânt.....	283
Stres.....	285
Liga mâinii stângi.....	287
Brand de țară.....	289
S-o dăm anonimă...?.....	291
Și se duc, pe rând, pe rând.....	293
Dreptul celui puternic.....	295
Din tunelul timpului.....	297
Autografe pe caldaramul istoriei.....	299
Glasul Bucovinei.....	303
Toamna decopertărilor... ..	305
Ne-am schimbat.....	308
Mitralii.....	310
Secretul cifrului.....	313
Acțiunea „Detergentul”.....	314
Farse. Mai mult sau mai puțin vinovate.....	317
Circ. Dar pâine?.....	319
Oportuniștii.....	322
Cine aruncă piatra?.....	324

Câte ceva despre legea porcăriei universale...	327
În limba peștilor	329
Cuvinte încrucișate	331
Te-apucă... Jalea.....	333
„...hoardele din diaspora...”	335
Hai, tramvai... ..	338
Tu nici nu știi ce bine-i... ..	340
Tu nici nu știi.....	342
O nocturnă la hotel NORD... ..	344
Un post prea depărtat... ..	347
Poezia la Iași	349
(Alt) jurnal de vacanță	351

Cuvânt de încheiere

Mihaela GRĂDINARU: *De neamul Turturenilor sau*

Arca lui Nicolae, de la țărnul precedent la penultimul 369

Deveniri

...un nocturn care scrie diurne...

Cum menționeam undeva, cândva, am fost un diurn care scria *Nocturne*. Mi-a plăcut o carte a unui leton, Zietonis, *Să îmbraci cămașă albă și să scrii dimineața*. Acum sunt un nocturn care scrie diurne... Mai mult încă, am participat, joia trecută, la ore la care găinile deja dorm, la propria-mi lansare lirică. N-a fost chiar confortabil. Aș fi preferat să nu fiu acolo. De altfel, în două locuri n-aș vrea să fiu de față: la propria-mi lansare și la propria-mi înmormântare. În ambele ipostaze ar fi de preferat, de-un exemplu, *Bolta Rece* sau *CUI*...

Întotdeauna când am fost lăudat, oral sau scris, m-a încercat, dincolo de plăcuta zgândărire la orgoliu, și o anume jenă. Mereu mă-ntrebam: oare despre mine e vorba?! Apoi, trebuie să ai obrazul destul de gros, ca să suporti tot panegiricul. Și să nu vorbești decât despre opera și genialitatea proprie... Această autoreferențialitate, acest exhibiționism au fost folosite, cu maximum de efect, de Dali. Dar lui Dali îi stătea bine, îl prindea. Un scriitor precum Nicolae Breban e prea sobru, prea „la cravată”, ca să se expună astfel... Efectul e, până la urmă, invers: în loc să stimuleze admirația și prețuirea auditoriului, stimulează ironia, eventual îndoiala, față de altitudinea (reală) a operei brebaniene. În ceea ce mă privește, în urmă cu vreo 13 ani – când împlineam o vârstă-n colțuri și rotundă – cum ar fi zis un alt Nicolae, Velea – am procedat la o sărbă(u)torire fără laudatori speciali, mulțumindu-mă să citez secvențe din ceea ce au scris diverși critici despre mine. Nu altfel a procedat Călinescu în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* – inserând opiniile, chiar în răspăr, ale confrăților, despre el însuși. Ideea și modul cum am pus-o în scenă au plăcut multora, dar a fost și amendată, într-un ziar local, de un viitor amic, Călin Ciobotari, care o vedea ca probă a unui orgoliu în exces, când, de fapt, era dovada unei smerenii, a faptului că se vorbea despre mine ca despre un altul...

Îndeobște, criticii se cred mai inteligenți și mai subtili decât autorul. Uneori chiar sunt. Am citit în uimire descifrări ale cărților mele, la care nicicum nu gândisem. Sau poate erau undeva, în subconștient, de nu cumva în inconștient. Un adevărat deliciu mi-l oferă lectura comparată a acestor comentarii și cronici, apărute de-a lungul anilor. Nici una nu seamănă cu cealaltă, fiecare comentator remarcând altceva dar, în totul, se conturează un profil al celui care aș fi. Nu altfel s-au etalat, la recenta-mi lansare, Liviu Apetroaie, Alexandru Călinescu, Doris Mironescu, Mihaela Grădinariu, care au încercat să mă *fixeze*. S-a văzut că sunt destul de alunecos și încă mai am *inima zburdalnică*. Se acreditează dedemult ideea că poezii ar fi cei mai buni comentatori de poezie, prozatorii – de proză ș.a.m.d. Acordându-mi atenție, când abia răsărisem cu o pagină de versuri (în 1966, în predestinata-mi „Cronica”), Ștefan Aug. Doinaș a

dezvoltat o întreagă teorie despre ceea ce el numea *situația poetică*. Se potrivește cu modul meu de-a scrie. După cum se potrivește și ceea ce au zis, în timp, Andriescu, Piru, Dana Dumitriu, Tașcu, Ulici, Ciopraga, Pruteanu, Grigurcu, Flămând, (Dorin) Tudoran, (Adrian) Popescu, Holban, (Al.) Călinescu, Faifer, Pricop, Antonesei, (Lucian) Vasiliu, Cubleşan, Danilov, Bădăraș, Drăgulănescu, Spineanu, Dram, Panaite, (Liliana) Armașu și atâția alții. O formulă în care mă regăsesc, îi aparține lui Liviu Leonte, care mă situează – definitiv – *între gravitate și ironie*. Cea mai analitică receptare am aflat-o la un poet (și prozator) din Botoșani – regretatul Lucian Alecsa. Asta, până a scrie despre mine Mihaela Grădinariu. Cea mai subtilă îi aparține Carmeliei Leonte, la volumul *Jurnal post-mortem*. Ea a amendat cu delicatețe sinceritățile mele, unele, ce-i drept, cam jenante... Cea mai dureroasă/teribilă lansare, tot a acelui volum, s-a petrecut într-o tabără de creație, la Agafton, lângă Botoșani, dimpreună cu Liviu Papuc și cu tinerii laureați de atunci, poeții Ștefan Bolea și Petrișor Militaru. La acea lansare s-a plâns, mie însumi mi-au dat lacrimile; întrucât totul era ca un *recviem pentru Rodi*. Cea mai neverosimilă vorbire despre o carte de-a mea s-a produs la Târgu Neamț, unde o profesoară de română, încercând să deslușească tainele volumului de proză, *Dublă cetățenie*, a suprapus, de la început, autorul - personajului narator, transferându-i primului toate păcatele, dar și toate virtuțile celui de-al doilea. Chestiunea-i că personajul narator e un informator al (fostei) Securități. Ascultătorii/cititorii din sală se uitau stupefiați la mine și nu le venea a crede că insul din fața lor, cu care se întâlniseră de-atâtea ori, care le citise poezii atingătoare la coarda sensibilă și ale cărui cărți le aveau, cu autograf, în bibliotecă, era un odios turnător. Cum se știe, după revoluție, mulți securiști/informatori/turnători au fost protejați, *ascunși*, li s-a dat o sinecură pe la diverse ambasade sau consulatate din țări exotice. În *Dublă cetățenie*, l-am trimis pe personajul-narator (de fapt președintele țării l-a numit) atașat cultural într-o insulă (imaginară) din Oceanul Pacific. Îmi amintesc cât m-am chinuit până să găsesc o denumire care să sune plauzibil, dar să nu existe în realitate. În afara calității de turnător, personajul mai avea una: era supradotat, nu atât mental, cât falic. Nu-i cazul să dezvolt, aici, motivul falusului în literatură. Cert este că, la lansarea cu pricina, am rezistat eroic până în momentul în care hermeneuta a început a povesti ceremonia de... defalusare a personajului, o practică magică pe care o imaginasem ca pedeapsă supremă pentru turnătoriile acestuia. Atunci am sărit ca ars: *Eu sunt aici, doamnă, și se poate verifica!...* M-a ajutat și un tehnician veterinar, care i-a atras atenția exegetei: *Doamnă, aceea-i vocea personajului narator, nu trebuie confundat personajul cu autorul...*

Pentru lansarea de la Biblioteca Centrală Universitară, a celor două cărți: *Precedentele/Penultimele* (Junimea, 2014) fiind *versuri de dragoste*, mi-a trecut prin cap (cap să fie, că minte...) să invit, într-o vorbire, doar poetese – pe care le admir, cu care consun în multe privințe. Am avut, totuși, prudența de-a nu divulga, fiecareia, identitatea celorlalte. Și s-a întâmplat mai ceva ca-n Creangă, când vor s-o pornească băieții cu uratul: invitatele mele și-au declinat, fiecare,

calitatea de critic, recomandându-mi să solicit, într-o vorbire, *oameni de meserie*; una mi-a mărturisit timiditatea, tracul de care-i copleșită la întâlnirea cu publicul; alta tocmai se află în tratament stomatologic, nu putea deschide gura (adevăr grăit-a...); o a treia viețuia în *Moldova de peste râu*, n-avea cum ajunge la timp (plauzibil); cea de-a patra (incredibil gest) a pornit, vijelios, cu avionul, tocmai de la Milano dar, datorită unor perturbații atmosferice, a ajuns *post-festum*. Pe celelalte, prezumtive, nici nu le-am mai tulburat. De unde se vede că – la vârsta mea! – mai am încă multe de-nvățat apropo de psihologia feminină... Și-atunci, dându-mi sama de furtuna pe care era cât pe ce s-o stârnesc (într-un pahar cu șampanie!), m-am repliat spre cea/cei care și-au arătat, fără rezerve, disponibilitatea de-a fi împreună cu mine într-un *moment poetic*... Mi-a plăcut faptul că vorbitorii nu m-au copleșit cu laude, nici nu s-au lansat în exegeze sofisticate, cum se mai întâmplă pe la astfel de ceremonii, ci au punctat, la modul agreabil (comunicând simpatetic cu sala) anumite teme și motive care mi-ar fi specifice. Mereu o undă de umor (cu deosebire cel al Mihaelei Grădinariu, care a procitit o savuroasă *Cronică de la Râșca*) a interferat comedii, drame și tragedii, reale sau închipuite, care mă bântuie. A fost – cum și speram – o seară desfășurată *între gravitate și ironie*.